

L'AMIC AFABLE I GENERÓS

Una intensa relació històrica per al projecte *Alcoi-Sabadell*

80

Josep Tormo Colomina, investigador / josepsalvadortormo@gmail.com

Corria l'estiu de l'any 1994. L'autor alcoià d'aquestes breus línies continuava amb la seva dèria de recopilar qualsevol informació, per insignificant que fos, referent a la multiseccular relació entre els dos potents nuclis industrials de les ciutats del Serpis i del Ripoll. De sobte, el Consell de Redacció de la revista interdisciplinària *Eines* d'Alcoi, coneixedora de les meves recerques contínues, de molts anys enrere, sobre la relació històrica entre les ciutats llaneres d'Alcoi i Sabadell, una recerca fonamental per a la nostra història comuna, tan important com negligida fins aleshores, em sol·licita una col·laboració relativament extensa (i tan ben il·lustrada com fos possible) sobre el tema en qüestió, per a ser publicada al seu exemplar de periodicitat anual, el qual havia de sortir a primeries de l'any 1995, aprofitant, a més, l'ocasió de les publicacions locals per a la celebració del "150 Aniversari d'Alcoi Ciutat", com, finalment, així va ocórrer.

Tan bon punt va arribar la citada revista –molt voluminosa (184 p.)– a les llibreries alcoianes, l'autor de la col·laboració "Aproximació a l'estudi de la relació històrica entre Alcoi i Sabadell", amb un gest de complicitat, com no podia ser d'una altra manera, va fer arribar una separata del referit treball a una vintena de diverses entitats, museus, associacions, biblioteques i mitjans de comunicació de Sabadell, per tal de donar a conèixer, ni que fos tangencialment, aquesta petita aportació pertanyent a la parcel·la, llavors encara verge, de la duradora relació històrica entre aquestes dues ciutats llaneres germanes.

Uns mesos després arribava a la ciutat d'Alcoi, a l'adreça postal de l'investigador que escriu aquestes línies, una comunicació escrita pel periodista Sr. Josep Ache Vicente, seguida més tard per una trucada telefònica des de la redacció del *Diari de Sabadell*. El Sr. Josep Ache –encarregat de la secció d'història del periòdic–, molt amablement, em va invitar a escriure una col·laboració setmanal, sobre el referit tema de la relació històrica Alcoi-Sabadell, durant uns mesos, potser un any, o més temps encara (d'acord amb el material documental i gràfic que l'autor tingués disponible), a les pàgines d'història de la citada publicació sabadellenca.

Acceptada la proposta per part de l'investigador Josep Tormo Colomina, i després d'uns quants mesos de treball intens i ininterromput, mirant d'ampliar al

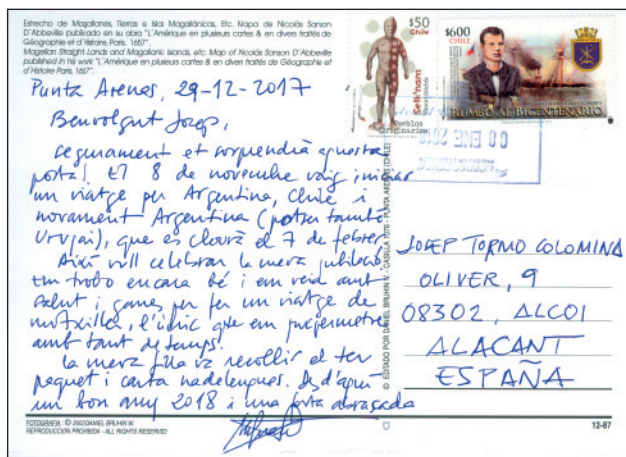

Figura 1. Una postal que em va enviar des de Xile, durant el viatge que va iniciar el 2017 per Sudamèrica.

màxim possible i, també, el més aviat possible, l'esmentat treball històric sobre la relació entre les ciutats d'Alcoi i Sabadell, dels inicis del segle XIX fins a les acaballes del segle XX –una feina que requeria molt de temps–, l'autor alcoià, ja superat l'estiu de 1995, li va fer arribar una quantitat important, prou voluminosa, d'informació i material gràfic a l'esmentat Sr. Josep Ache, el qual, una vegada va poder estudiar fil per randa el material tramès, i el va dividir en apartats temàtics (indústria, cultura, festa, esports, política, etc.), va decidir, finalment, iniciar-ne la publicació a les pàgines del *Diari de Sabadell* el 7 de febrer de l'any 1996, amb una primera 'entrega' titulada "Entre Alcoi i Sabadell. Dues ciutats unides per la indústria"; una

Sabadell, 20 de febrer de 2018

Benvolgut Josep,

el 29 de desembre et vaig enviar una postal des de Punta Arenas (Xile), que ignoro si l'has rebut. En ella, a més d'acusar el rebut dels furs documentals i dolços, et comunicava que el 8 de novembre havia empaquetat un viatge de tres mesos que m'ha portat a recórrer Argentina, Xile (de dalt a baix), una estada a Argentina de del sud, una part d'Uruguai i final de viatge a Buenos Aires. Vaig retornar a casa el febrer 9 de febrer. Ha estat un viatge magnífic, on no he tingut cap incident i on la salut m'ha acompanyat. L'he fet de motxilla: tot en autocars, excepte un tram de Xile que vaig fer en vaixell, i ~~allotjant~~ allotjant a cases particulars i hostals per mitjà de l'aplicació d'Internet Airbnb. He conegut molts gent i he vist països fantàstics. També vaig visitar quatre dels setze centres catalans que hi ha a l'Argentina.

La meua filla va recollir el teu enviament i m'eu va detallar el contingut. Ara, retornant a casa, l'ha pogut apreciar. Aparentment t'ha molt agradat per tot. Molt interessant el document on hi ha una al·lusió clara a Fauda i Salvany. Ho és per dues raons: unes que a l'època, com a Sabadell, l'espiritisme va començar durant el lexerni benovent, i, en

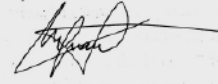
l'era d'or, és una crítica primerenca a l'activitat propagandística de Fauda, que per anys dels horitzons amenaçat a pullular la Revista Popular.

No t'hi veig veig enviar un document, no puc dir que veig fer com l'alcalde Marçet, i un llibre sobre una suposa subdellana del ram de la justícia.

Aquests cartes és unes per fer-te patir el meu agrairament i també perquè he pensat que potser ~~no~~ no veig rebre la postal des de Punta Arenas, que era la reproducció d'un mapa de la Terra de Feu.

Segueix-me en contacte.

Una abraçada

secció setmanal que va ser publicada durant sis mesos de manera ininterrompuda, fins al 24 de juliol del mateix any, i de manera intermitent, amb col·laboracions sovintejades, abundants i variades, fins ben endinsats l'any 2004, moment a partir del qual les meves col·laboracions de temàtica sabadellenca esdevingueren més esporàdiques a la premsa de Sabadell, però més freqüents a la premsa alcoiana.

L'autor alcoià no tardaria gens a rebre una amable i cortesa missiva de felicitació escrita per un erudit sabadellenc, l'historiador Josep Maria Benaul i Berenguer, el qual es va mostrar molt interessat pel meu treball i em va oferir la seva ajuda desinteressada, la qual cosa va representar, certament, una inesperada, agradable i encoratjadora sorpresa. Un gest que diu molt del seu interès per tot allò que afecta la història de la seva ciutat i també que diu molt de la seva em-

patia i altruisme alhora. No cal dir que qui escriu el present relat ja tenia molt bones referències d'aquest erudit historiador per mitjà de la bibliografia tèxtil existent fins a aquella data, entre altres referències, jo ja coneixia el llibre *Indústria i ciutat. Sabadell 1800-1980*, que formava part de la meua biblioteca des de 1994, de la mateixa manera que tenia bones referències d'altres excel·lents historiadors sabadellencs, com Esteve Deu Baigual o Enriqueta Camps Cura, als quals agraeixo novament les seves deferències –que ja no recordaran– tingudes amb mi en aquella època llunyana dels anys 1990.

És, sense dubte, a partir d'aquell primer contacte epistolar amb l'historiador Josep Maria Benaul –una persona cordial que em va obrir, de bat a bat, les portes de l'univers tèxtil sabadellenc–, des d'aquell moment que podríem qualificar d'iniciàtic, quan

Figures 2 i 3. Dues cartes que vaig rebre de Josep M. Benaül, de 20 de febrer de 2018 i de 30 de novembre de 2018.

l'any 1996 que tot just encetàvem es va convertir en el punt de partença d'una gran amistat, d'una relació fonamental en la nostra vida i d'un intercanvi constant d'informació sobre la indústria llanera comuna a les dues ciutats. Les trameses a banda i banda, setmanals o mensuals, de revistes, llibres, fotos, postals, informes mecanoscrits i documents reproduïts ja no es van interrompre –ai las!– fins al 28 de setembre de l'any 2020, quan Josep ens va deixar per sempre més, després de gairebé 25 anys d'una intensa relació ininterrompuda. Cal considerar que, unes poques setmanes abans del seu traspàs, l'amic Josep encara em va fer arribar les últimes “troballes alcoianes” d'hemeroteca (diari *Sabadell*, 25.09.1952), producte del seu treball de recerca sobre l'historiador Andreu Castells, que tothora portava entre mans. Moltes mercès, amic Josep!

Hom ha dit, sempre des de la bona fe, la noblesa i l'afecte sincer, pel que fa al caràcter, tarannà o temperament de l'estimat amic Josep Maria, que era un home “cantellut de tracte i aparentment maldestre per a l'expressió de sentiments”. Potser sí, però sols parcialment sí, perquè aqueixa realitat no sols resta negada pels seus emotius textos de comiat, quan s'adona que s'ha tancat el cercle, sinó que les persones que hi hem compartit quasi un quart de segle d'amistat pregona, sincera i franca, sabem que l'amor i els afectes que ell ha rebut en vida no són immerescuts, ans tot el contrari, car el nostre benvolgut amic Josep ha demostrat a bastament –amb fets, no amb paraules– una generositat, una empatia i una solidaritat sense límits, atès que l'ajuda i el savi consell continuus, rebuts de la seva part com a historiador erudit i com a sabadellenc de pro, i el seu encoratjament constant com a amic de l'ànima,

mostren ben clarament el seu sentit de l'amistat, la seva cordialitat i la seva enorme qualitat humana.

Haig de dir, no seria just obviar-ho i, per tant, bafiar inútilment aquesta avinentesa, que el meu bon company i amic Pep Benaul, a part de regalar-me la seva amistat incondicional –quina sort!–, la seva erudició i el seu *know-how* com a sabadellenc de pro, solia obsequiar-me amb el present més valuós que pugui existir, solia regalar-me el seu temps, una possessió molt escassa que, quan la dones, mai més no la podràs recuperar.

Sí, efectivament. L'aqueferat i enfeinat professor Benaul –presoner dels llibres, les recerques, les conferències, les classes i el PowerPoint–, un home que sempre anava de bòlit, em va dedicar, potser, entre cinc-cents i mil hores de la seva vida durant els nostres 25 anys de relació mútua. Un temps en el qual Pep Benaul em va assessorar, va “dirigir” el meu projecte ambiciós –n'estava tan il·lusionat com jo– i em va obsequiar amb la seva col·laboració constant: visitant la ciutat d'Alcoi, convidant-me a conèixer Sabadell, facilitant-me l'accés als diversos arxius i fons històrics i fotogràfics de la vostra ciutat, avalant-me per a la Beca d'investigació de la Caixa de Sabadell, aconsellant-me sobre la bibliografia “temàtica” de lectura imprescindible, aconseguint-me multitud de contactes: amb polítics, com Josep Maria Civis, historiadors, com Eduard Masjuan, escriptors, com Josep Torrella, musicòlegs, com Daniel Sanahuja, filòlegs, com Pere Roca, enginyers tècnics, com Joan Farell, investigadors eclesiàstics, com Josep Maria Barrachina, o actrius, com Carlota Olcina, els dos darrers d'ascendència alcoiana... No caldrà seguir ni fer-ho més llarg, ja que, com diu el refrany, per a mostra sols cal un botó. No obstant això, encara em queda una pregunta per fer: ¿hi ha alguna mostra d'afecte més diàfana, més pura i valuosa, que l'exemple de generositat que ens ha donat l'amic Josep al llarg de la seva vida?

Per a mi, és a dir, per a l'investigador alcoià Josep Tormo Colomina, l'historiador i erudit sabadellenc Josep Maria Benaul no sols ha estat un amic. Molt més que això. A part del seu mestratge intel·lectual –ell era, sens dubte, qui millor coneixia la història de Sabadell i la del tèxtil–, la seva intercessió contínua, la seva col·laboració constant, la seva permanent i generosa

predisposició a la sinergia, en definitiva, ha representat que els seus ulls sabadellencs, els ulls escrutadors del Pep, que examinaven cada document, cada paper imprès, eren els meus ulls alcoians traslladats a Sabadell, perpètuament, tal com si jo hagués estat vivint a la vostra ciutat, a l'estimada i mítica “Manchester catalana”, durant prou més de dues dècades, per consultar documentació als arxius i hemeroteques, per revisar llibres padrons, per esbrinar lligams familiars històrics d'ascendència alcoiana o per cercar contactes clau en determinades recerques de caire biogràfic o genealògic.

Per acabar, i en poques paraules: el professor i historiador Josep Maria Benaul i Berenguer, el gran erudit “tallaret”, ha estat per a mi, durant 25 anys, el meu àngel de Sabadell. De manera que, algun dia no gaire llunyà, m'agradaria tenir la possibilitat de dir-ho personalment a la seva filla Amaya, a la qual encara no tinc el plaer de conèixer, perquè ella estigui ben orgullosa del seu pare, l'estimat Josep, una persona certament molt especial. Sense cap mena de dubte –la seva bibliografia, d'una banda, i la seva qualitat humana, d'una altra, ho delaten–, Josep Maria Benaul ha estat un gran historiador, un gran sabadellenc i una gran persona. Un savi i un home bo, tot plegat. Els qui l'hem conegut no l'oblidarem mai, ja que el Pep serà, com ell ho va definir molt bé en la seva lletra de comiat, “aqueix fragment de memòria que s'aturarà en el brot d'un ametller, en la cullera d'una tassa de cafè, damunt un llibre...”, perquè com va dir el Nobel de Literatura Joseph Brodsky “si hi ha una forma d'amor, aquesta és la memòria”.

* * *

En homenatge seu, tan merescut, ja que el Pep no ho podrà llegir, voldríem aprofitar aquesta col·laboració a la revista Arraona, que tan amablement ens han brindat des de la Fundació Bosch i Cardellach, per anunciar el nostre treball en curs d'elaboració, una obra relativament ambiciosa i extensa titulada *Alcoi-Sabadell, una intensa relació històrica* –en la qual ell tant va col·laborar, i amb tanta il·lusió– i que, lamentablement, el nostre bon amic Josep Maria Benaul ja no podrà llegir ni presentar, però que, abans del Nadal del 2023 pensem tenir acabat, en homenatge seu i en la seva memòria.

I abans de cloure el nostre relat, ni que sigui a tall d’anècdota –i que em perdoni l’amic Pep, des de la “terra incògnita”–, no puc estar-me de reproduir el diàleg telefònic, de primeries de setembre del 2020, el que seria el nostre darrer contacte, poc abans del seu traspàs. Jo li dic: “Josep, no sé com podré pagar-te tot el que has fet per mi!”, a la qual cosa ell em respon amb total lucidesa i sinceritat: “Acabant el llibre que portes entre mans de fa tants anys!”. Sols em resta dir que mirarem de complir la promesa.¹ ●

¹ Treball en curs d’elaboració *Alcoi-Sabadell, una intensa relació històrica*.